

”

Få har förstått hur
det var att vara
ung i den miljön.

Förbjuden kärlek, skambelagd sexualitet. Sjukdom och helande och hård kontroll. I sin roman *Det finns inget att vara rädd för* berättar **Johan Heltne** sin historia från Livets ord.

Det fanns massor att vara rädd för

Tidigt 1990-tal, Uppsala: Ulf Ekmans stiftelse Livets ord är etablerad och mycket omstridd. Församlingen har på tio år vuxit till ett par tusen medlemmar, har frostiga relationer med andra kyrkor och vid lördagarnas torgmöten protesterar människor mot det auktoritära i Livets ord, mot deras hållning till sjuka och handikappade. Ibland handlar det om synen på sexualitet – ger Livets ords skolor någon rimlig undervisning i sex och samlevnad?

– Ja, det har varit mycket snack om Livets ord, men få har förstått hur det var att vara ung i den miljön, säger Johan Heltne, när vi satt oss ned på ett café vid Mariatorget i Stockholm.

Johan är musiker, med tre album bakom sig och ett på gång. Men nu är det hans färskaste roman *Det finns ingenting att vara rädd för* som är aktuell. Den utspelar sig inom Livets ord, fortfarande ett snackämne, men berättar inifrån, just från 1990-talets första hälft. Om Jonatan: elev på Livets ords gymnasium, epileptiker och hemligt kär.

Johan var i samma ålder då, med samma sjukdom, i samma församling.

– Vi var vänner med Ekmans familj sedan sent 1970-tal, och mina föräldrar följde med när Ulf Ekman startade Livets ord. Men även om jag har erfarenheter gemensamma med Jonatan och mycket av miljön och citaten är på riktigt, så är både han och Nina väldigt fiktiva karaktärer.

NINA ÄR JONATANS KÄRLEK. Men det är en kärlek mot reglerna: inga förhållanden för unga under 18 år.

– Kontrollen var hård, det fanns ett osynligt angiverisystem, så allt som hände kom upp till ytan, och man blev straffad. Det hände flera gånger att elever blev avstängda från skolan för att de haft sex, säger Johan.

Ungdomspastorn får tidigt reda på att Jonatan gillar Nina, och säger till honom: "Nina finns inte, så enkelt är det. Hon är en illusion. Du måste leva rent". Allt sexuellt är förbjudet, brott mot reglerna är brott mot Gud, och tillhör man inte Jesus så tillhör man djävulen. Nina är verklig och fri, hon

tänker själv, och Jonatan längtar – men han vill också vara ren, och kämpar mot sin lust.

JOHAN HELTNE HAR SKRIVIT en sorts tät och filmisk komma-ut-roman, där frågan om makten över vem man får vara är helt central, och där sanningskrav parade med ett totalitärt system leder till lögn och misär. Som läsare upplever jag Jonatans skuld och skam, och pressen från alla håll. Från kärleken, och förbudet mot den. Från pastorernas leende makt och sjukvårdens och psykologens försök att få honom att fjärra sig från församlingen. Jonatans epileptiska kramper känns också, och blir på något sätt uttryck för klyftan mellan världar och känslor som inte går ihop. Bokens titel visar sig vara ett citat som i sitt sammanhang uttrycker både tröst och lögn. Det finns massor att vara rädd för. Därmed inte sagt att allt var hemskt.

– Så länge man inte bröt mot förordningarna, eller inte var sjuk, så kunde det vara en sorts fri och trygg plats, säger han, och gör klart att miljön som var hans, och där han skrivit in sina karaktärer, också rymde värme.

Dubbelheten fanns inte minst runt sjukdomen. Teologin som säger att den sjuke redan är frisk, bara denne tar emot helandet, kunde knäcka människor, menar Johan.

– Men det var inte alls en ensidig psykisk press, Jonatan får också en speciell plats, och mycket omsorg. Fast teologin om helande på Livets ord är oerhört svår att verkligen förstå och förutsätter en logik som är ... ologisk. "Jesus har kramperna på korset", säger man, men det är ju jag som känner kramperna.

JA, JOHAN KÄNDE också kramperna, och förväntningarna om helande. Han levde sitt liv i Livets ord, från trean till nian gick han i deras skola, sedan valde han ett annat gymnasium.

– Jag hade provat ut min kostym till Livets ords gymnasium, men ändrade mig, för jag upplevde faktiskt att Gud menade att gå på en annan skola. Och där, på Lundellska, lärde jag känna en person som var kristen men inte hade så hård koppling till Livets ord.

Det kom att bli viktigt. Johans föräldrar

Johan Heltne

Bor i Midsommarkransen – "jag skäms lite för det, jag gillar inte hur segregerat det blivit" – men flyttar snart till Umeå. Född 1977, är nybliven förälder och delar sin arbetstid mellan musik, skönlitterärt skrivande och "informationsjournalistik" – arbete med kundtidningar, ofta för myndigheter. Aktuell med: Romanen "Det finns ingenting att vara rädd för". Ny skiva på gång: Låt de döda begrava sina döda. Motto: "Meningen med livet är att göra en höna av en fjäder."

tvingades plötsligt lämna församlingen, efter att hans pappa Krister i sin tidning Trons Värld skrivit saker som Ekman ogillade. Så började också Johans farväl till Livets ord.

– Det svåraste var att lära mig att lyssna på min egen röst, för den var helt kvävd. Alla frågor och alla svar gavs, man uppmunttrade inte någon nyfikenhet utanför den tajta ramen.

JOHAN HELTNE GER ETT väldigt öppet intryck, lättsam men allvarlig. Han flyttar snart norrut, han har en ny skiva på gång, och ska försöka skriva mer skönlitterärt – "vi får se ... vad som formar sexualitet intresserar mig". Livets ord följer han på avstånd. Nyss steg Ulf Ekman av, efter att han och Livets ord under många år knutit band med andra kyrkor. Och efter allmänna "alla gör sina misstag"-ursäkter som svar på kritiken mot vad han sagt och gjort under åren.

– I det här landet är det väl Ulf Ekman och Carl Bildt som aldrig behöver specificera vad de har gjort fel. Jag tror inte folk inser vidden av den förödelse Ekman har ansvar för. Om ledande personer i kyrkorna har koll på det men välkomnar honom ändå tycker jag det är hemskt, säger Johan lugnt.

Han konstaterar att kontrollen måste ha minskat inom Livets ord – "med internet kan ju inte ens Iran hålla kontrollen" – men säger att strukturerna är desamma, liksom helandeteologin.

Hos Livets ord blev Gud för honom extremt dömande. Efteråt märkte han att hans andliga nyfikenhet var strypt, han stängde till om frågorna – för tänk om svaren var att Livets ord hade rätt?

Nu då?

– Jag är troende. Jag är bedjande. Jag har gått till katolska kyrkan regelbundet i fyra eller fem år. Jag behöver kyrkorummet och mår dåligt i andra kyrkor, så det blir en fristad, men jag har inte konverterat.

Och nu kommer Ulf Ekman till katolska kyrkan.

– Det rör mig inte i ryggen.

DAVID BERJLUND / text
MIKAEL M. JOHANSSON / foto